



УХВАЛЕНІ ТЕКСТИ

P9_TA(2022)0320

Порушення прав людини в контексті примусової депортації українських цивільних осіб до Росії та примусового усиновлення українських дітей у Росії

Резолюція Європейського парламенту від 15 вересня 2022 року про порушення прав людини в контексті примусової депортації українських цивільних осіб до Росії та примусового усиновлення українських дітей у Росії (2022/2825(RSP))

Європейський парламент,

- беручи до уваги свої попередні резолюції щодо України та Росії, зокрема резолюції від 7 квітня¹, 5 травня² та 19 травня³ 2022 року,
- беручи до уваги Статут ООН,
- беручи до уваги Європейську конвенцію з прав людини,
- беручи до уваги Міжнародний пакт про громадянські та політичні права,
- беручи до уваги Гаазькі конвенції,
- беручи до уваги Женевські конвенції та додаткові протоколи до неї,
- беручи до уваги Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС),
- беручи до уваги Міжнародну конвенцію про захист усіх осіб від насильницьких зникнень,
- беручи до уваги Конвенцію ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року та додаткові протоколи до неї,

¹ Резолюція Європейського парламенту від 7 квітня 2022 року про захист, наданий ЄС дітям та молоді, що тікають від війни в Україні (ухвалені тексти, P9_TA(2022)0120).

² Резолюція Європейського парламенту від 5 травня 2022 року про вплив війни проти України на жінок (ухвалені тексти, P9_TA(2022)0206).

³ Резолюція Європейського парламенту від 19 травня 2022 року про боротьбу з безкарністю за воєнні злочини в Україні (ухвалені тексти, P9_TA(2022)0218).

- беручи до уваги Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього,
 - беручи до уваги підсумки Європейської ради щодо України від 30 травня 2022 року,
 - беручи до уваги звіги Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) від 13 квітня та 14 липня 2022 року про порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, воєнні злочини та злочини проти людства, вчинені в Україні,
 - беручи до уваги звіги Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини,
 - беручи до уваги обговорення в Раді Безпеки ООН 7 вересня 2022 року про примусове переміщення та депортацію громадян України, а також примусове усиновлення українських дітей у Росії,
 - беручи до уваги звіт організації Human Rights Watch від 1 вересня 2022 року «У нас не було вибору»: «фільтрація» та злочин примусового переміщення українських цивільних осіб до Росії»,
 - беручи до уваги частину 5 статті 144 і частину 4 статті 132 Регламенту ЄП,
- A. оскільки 24 лютого 2022 року Російська Федерація відновила неспровоковану, невинуватену та незаконну загарбницьку війну проти України; оскільки Росія від початку повномасштабного вторгнення в Україну вчинила масові та серйозні порушення прав людини й воєнні злочини, які заборонені міжнародним правом і повинні переслідуватися, включно з масовими вбивствами цивільних осіб та військовополонених, катуванням, сексуальним насильством, примусовими зникненнями, примусовою депортацією, грабежем та перешкоджанням евакуаційним і гуманітарним конвоям;
- B. оскільки, за оцінками Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (Омбудсмена), починаючи з 24 лютого 2022 року понад 1 мільйон українців були примусово депортовані до Російської Федерації, часто аж на далекий схід Росії; оскільки різні джерела вказують, що ці дані є заниженими, причому за найвищими оцінками цифри становлять 2,5 мільйони, й цифри постійно зростають; оскільки можна відстежити паралелі між примусовими депортаціями з України, яким сприяли так звані «фільтраційні табори» та примусовими масовими радянськими депортаціями та концтаборами системи ГУЛАГ; оскільки примусове переміщення є воєнним злочином й можливим злочином проти людства;
- C. оскільки широкомасштабна примусова депортація українського цивільного населення до Російської Федерації була визначена міжнародними організаціями, як-от ОБСЄ та ООН одним з найсерйозніших порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених Російською Федерацією під час її загарбницької війни проти України;
- D. оскільки Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) перевірило існування так званої «фільтрації», яка включає широкомасштабну обов'язкову каральну та насильницьку перевірку безпеки, яка спричинила численні порушення прав людини проти громадян України; оскільки українські цивільні особи були фактично інтерновані, через те що вони чекали, щоб пройти цей процес, який тривав від кількох годин до майже місяця; оскільки під час «фільтрації» проводиться ретельний допит українських громадян, а також особисті обшуки, які

іноді супроводжуються примусовим оголенням й катуванням; оскільки за таких обставин українські жінки та дівчата є під загрозою сексуальної експлуатації;

- Е. оскільки процес «фільтрації» є систематичним і становить масовий незаконний збір даних, надаючи російській владі величезну кількість особистих даних про українських цивільних, у тому числі їхні біометричні дані; оскільки це є явним порушенням права на приватність і ті, хто цього зазнають, ризикують стати мішенню в майбутньому;
- Ф. оскільки під час цього процесу російська влада часто конфіскує українські паспорти та примушує українців підписувати угоди про перебування в Росії, що перешкоджає їхній можливості повернутися додому, очевидно намагаючись змінити демографічний склад України; оскільки, окрім примусових депортацій та усиновлень, Росія у своїй геополітичній концепції «русского мира» проводить прискорену русифікацію на окупованих територіях України;
- Г. оскільки українських громадян, які «провалили» процес «фільтрації», затримують та переміщують до російських слідчих ізоляторів і виправних колоній і їм загрожує серйозна шкода, зокрема катування, жорстокі поведження або насильницькі зникнення; оскільки УВКПЛ задокументувало достовірні повідомлення про те, що дітей розлучали зі своїми родинами, якщо супроводжуючий дорослий не пройшов процес «фільтрації»;
- Н. оскільки діти, які тікають від війни, перш за все діти без супроводу зазнають підвищеному ризику насильства, жорстокого поведження та експлуатації, а також стають зниклими безвісти та жертвами торгівлі людьми, особливо під час переміщення через кордони, і, зокрема дівчата, піддаються ризику гендерно зумовленого насильства;
- І. оскільки 3 вересня 2022 року український Омбудсмен стверджував, що понад 200 000 дітей вже були примусово вивезені до Російської Федерації з наміром уможливити їхнє усиновлення російськими сім'ями, і міг перевірити обставини примусової депортації 7 000 дітей; оскільки російська влада навмисно розлучає українських дітей з їхніми батьками та викрадає інших дітей з дитячих будинків, решти дитячих закладів і лікарень перед тим, як віддати їх на усиновлення в Росії; оскільки ці дії Російської Федерації є систематичними та широкомасштабними за своєю природою та, серед інших злочинів, включають знищення особистих справ депортованих;
- Ж. оскільки Україна створила портал «Діти війни», щоб батьки загиблих, переміщених і депортованих дітей могли ділитися всіма наявними даними;
- К. оскільки, щойно діти опиняються на окупованих Росією територіях або в самій Росії, процес виїзду або возз'єднання зі своїми опікунами є неймовірно складним; оскільки за умов відсутності формальних процедур повернення українських дітей в Україну або їхнього возз'єднання з опікунами та піклувальниками, процес здебільшого лягає на окремих осіб за підтримки місцевих волонтерів, НУО та закулісних переговорів;
- Л. оскільки 25 та 30 травня 2022 року президент Володимир Путін підписав укази, які спрощують процедуру отримання громадянства Росії громадянами України, в тому числі дітьми, позбавленими батьківського піклування, та усиновлення українських

дітей російськими сім'ями, у такий спосіб ще більше ускладнюючи їхнє повернення в Україну та полегшуючи процес примусової асиміляції українських дітей; оскільки сотні українських дітей відтоді отримали російське громадянство та були відправлені до нових батьків у різні регіони Росії;

- M. оскільки міжнародне право однозначно забороняє депортацію у межах окупованої території або з окупованої території на територію держави-окупанта, що є серйозним порушенням Женевських конвенцій та воєнним злочином відповідно до Римського статуту МКС; оскільки міжнародне право й практика забороняють усиновлення під час або відразу після надзвичайних ситуацій; оскільки Україна на початку війни ухвалила мораторій на міждержавні усиновлення; оскільки Конвенція ООН про права дитини та Четверта Женевська конвенція забороняють окупаційній владі змінювати особистий статус дітей, включно з їхнім громадянством;
- N. оскільки відповідно до статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього насильницьке переміщення дітей з однієї групи в іншу з наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу є геноцидом;
- O. оскільки літні люди, інваліди та інші вразливі групи населення, схоже, піддаються особливому ризику потрапити в пастку на окупованих Росією територіях або в Росії, тому що їх часто розміщують проти їхньої волі в таких закладах, як будинки для людей похилого віку, розташованих в Росії або на окупованих Росією територіях; оскільки ці заклади є закритими установами, і розміщення там вразливих груп населення суттєво підриває їхнє право на свободу пересування;
- P. оскільки громадяни України в Росії та на окупованих Росією територіях стикаються зі значними труднощами, як-от відсутність засобів до існування, неможливість обміняти українські гривні або зняти кошти за допомогою банківських карток, нестача одягу та предметів гігієни, а також неможливість зв'язатися з родичами; оскільки українських цивільних осіб примусово переселяють в економічно депресивні або ізольовані райони Росії, часто в Сибір, і залишають без засобів повернення; оскільки ті, хто намагається виїхати з Росії, часто стикаються з труднощами перетину Росії, тому що не мають належних документів, що посвідчують особу, які залишилися в Україні під час втечі від війни або були конфісковані російською владою;
- Q. оскільки спотворений наратив про Другу світову війну лежить в основі кремлівської пропаганди, яка сьогодні виправдовує загарбницьку війну Росії проти України;
1. найрішучіше засуджує агресію Російської Федерації проти України, а також активну участь Білорусі в цій війні та вимагає від Росії негайно припинити всі воєнні дії на території України й беззастережно вивести всі війська та військову техніку з усієї міжнародно визнаної території України; висловлює свою нероздільну солідарність з народом України, повністю підтримує незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів і підкреслює, що ця війна є серйозним порушенням міжнародного права;
 2. рішуче засуджує повідомлення про звірства, вчинені Збройними силами Російської Федерації, їхніми довіреними особами та різними окупаційними органами, зокрема насильницьку депортацію українських цивільних осіб, у тому числі дітей, до Росії, а

також огидні практики Росії у так званих «фільтраційних таборах», де розлучаються сім'ї та зникають ті, кого вважають «ненадійними»;

3. закликає Росію повністю дотримуватися своїх зобов'язань згідно з міжнародним правом й негайно припинити примусову депортацію і примусове переміщення українських цивільних осіб до Росії та на окуповані Росією території, всі примусові переміщення дітей на окуповані Росією території і в Російську Федерацію, а також будь-які міждержавні усиновлення дітей, вивезених з усієї міжнародно визнаної території України; закликає Росію скасувати всі закони, що сприяють усиновленню українських дітей;
4. підкреслює необхідність у тому, щоб міжнародні та європейські організації, включно з Міжнародним комітетом Червоного Хреста, Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародною організацією з міграції та УВКПЛ, мали безперешкодний доступ для відвідування таборів «фільтрації» та інших місць, де перебувають громадяни України після їхнього переміщення до Росії та на окуповані Росією території, контролювали ці об'єкти та допомагали як громадянам України, які бажають повернутися на територію України для цього, так і громадянам України, які бажають поїхати до третьої країни для пошуку притулку та подати заяву на отримання статусу біженця та/або возз'єднання сім'ї без транзиту через Україну;
5. вимагає від Російської Федерації негайно надати інформацію про імена, місцезнаходження й благополуччя всіх затриманих або депортованих українців, а також дозволити й гарантувати безпечне повернення всіх українських цивільних осіб, в тому числі дітей, зокрема тих, які були примусово депортовані на територію Російської Федерації або на українські території, окуповані Російською Федерацією, створивши безпечні канали зв'язку й маршрути переміщення;
6. закликає всі держави та міжнародні організації тиснути на Росію, щоб вона поважала заборону на примусові переміщення, у тому числі змушувати цивільне населення евакуюватися до небажаних місць, а також сприяти безпечному проходженню цивільного населення, зокрема вразливим групам населення, до місця призначення за їхнім вибором;
7. вимагає, щоб Росія повністю дотримувалася своїх зобов'язань та зупинила систематичні операції з «фільтрації», припинила всі процеси збору і утримання біометричних даних, видалила незаконно зібрані дані й гарантувала, що цивільні особи можуть залишитися в безпеці і під міжнародним наглядом на підконтрольній Україні території, якщо вони цього забажають; закликає Росію відмовитися від русифікації та будь-яких спроб позбавити українців їхньої національної ідентичності;
8. підкреслює, що діти, розлучені зі своїми батьками під час війни або гуманітарної кризи, не можуть вважатися сиротами і їм невідкладно має бути дозволено й надана можливість повернутися та возз'єднатися зі своїми батьками або законними опікунами;
9. закликає владу Російської Федерації негайно надати таким міжнародним організаціям, як УВКПЛ та ЮНІСЕФ доступ до всіх українських дітей, які були примусово депортовані на окуповані Росією території та в Росію; закликає російську владу гарантувати безпеку й добробут українських дітей під час

перебування в Росії та на окупованих Росією територіях, а також захистити їх від небезпек, що виникають через війну та її наслідки;

10. закликає негайно створити пакет захисту дітей ЄС для захисту та надання допомоги дітям та молоді, які тікають від війни в Україні, що передбачить безпечний транзит, захист від насильства, зловживань, експлуатації та торгівлі людьми, а також надзвичайну допомогу, зусилля для возз'єднання сім'ї та підтримку довгострокової реабілітації;
11. закликає заступника Голови Європейської комісії / верховного представника Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки та держави-члени звернути увагу на проблеми вразливих груп, зокрема дітей, людей похилого віку та інвалідів, у публічних заявах ЄС про насильницькі переміщення, а також підтримати активістів та неурядові організації на місцях, які намагаються піклуватися про них, та сприяти їхньому безпечному поверненню;
12. закликає Єврокомісію та держави-члени співпрацювати з українською владою, міжнародними організаціями та громадянським суспільством з метою створення механізмів документування фактів примусового переміщення (кількість та ідентифікація осіб, включно з дітьми, місцезнаходженням осіб, які провалили процес «фільтрації», умовами їхнього перебування в Росії тощо), у тому числі з метою визначення їхнього місцезнаходження, репатріації, зокрема зниклих безвісти дітей, а також надання допомоги для возз'єднання сім'ї та розшуку; підкреслює необхідність збору інформації, як-от імена осіб, які зникли під час процесу «фільтрації», їхнє примусове ув'язнення або їхнє переміщення до Росії;
13. закликає держави-члени через свої дипломатичні представництва в Росії підтримати видачу тимчасових проїзних документів, що дозволяють громадянам України, які опинилися в пастці в Росії без посвідчень особи або проїзних документів, виїхати з країни, якщо вони цього хочуть, й надати тимчасовий притулок в ЄС, якщо це необхідно;
14. рішуче засуджує укази президента Росії від 25 травня і 30 травня 2022 року;
15. закликає Росію відмовитися від політики паспортизації та дозволити українцям зберігати первинні документи, що посвідчують особу;
16. наполягає на тому, що винні у воєнних злочинах, злочинах проти людства та можливому геноциді або намірі здійснити геноцид, а також відповідальні державні посадові особи і військові керівники мають бути притягнуті до відповідальності; зауважує, що примусове переселення та депортація українських дітей, у тому числі із закладів, на територію Російської Федерації та окуповані Росією території та їхнє примусове усиновлення російськими сім'ями є порушенням українського та міжнародного права, зокрема статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього; у зв'язку з цим закликає держави-члени підтримати зусилля українських та міжнародних органів зі збору, документування та збереження доказів порушень прав людини, вчинених у контексті російської війни проти України;
17. закликає Уряд України ратифікувати Римський статут МКС з метою сприяння переслідуванню воєнних злочинів та злочинів проти людства, включно з примусовими депортаціями, а також усі європейські країни підписати або

ратифікувати Міжнародну конвенцію ООН про захист усіх осіб від насильницьких зникнень;

18. закликає Єврокомісію та держави-члени підтримати всі законні міжнародні та національні процеси, у тому числі за принципом загальної юрисдикції, та розслідувати ймовірні злочини проти людства та воєнні злочини з метою притягнення всіх винних до відповідальності перед судом, включно з випадками насильницьких переміщень, примусових усиновлень та насильницьких зникнень; у зв'язку з цим рішуче вітає триваючі розслідування МКС;
19. закликає Єврокомісію та держави-члени надати політичну, юридичну, технічну, фінансову та будь-яку іншу підтримку, необхідну для створення спеціального трибуналу, що займатиметься злочином агресії з боку Російської Федерації проти України;
20. вітає швидке ухвалення санкцій Радою ЄС та закликає до продовження єдності між інституціями та державами-членами ЄС в умовах агресії Росії проти України, а також високого рівня координації між країнами G7; закликає всіх партнерів, зокрема країни-кандидати до ЄС та потенційні країни-кандидати, приєднатися до пакетів санкцій; закликає розширити список осіб, до яких застосовуються санкції, зокрема включити всіх суб'єктів та осіб, визнаних відповідальними за підготовку та організацію примусових депортацій та примусових усиновлень, або за діяльність так званих «фільтраційних таборів»;
21. відзначає сильні історичні паралелі між злочинами Росії в Україні та радянськими злочинами на окупованих Радянським Союзом територіях; визнає масові радянські депортації, наказані, сплановані й здійснені радянським комуністичним режимом, і всю систему ГУЛАГу злочинами проти людства; підкреслює важливість пам'яті, історичних досліджень та освіти про тоталітарне минуле з метою підвищення громадянської свідомості та зміцнення стійкості до дезінформації; закликає до ретельної історико-правової оцінки та прозорої публічної дискусії про радянські злочини, перш за все, в самій Росії, щоб унеможливити повторення подібних злочинів у майбутньому;
22. доручає Голові Європейського парламенту надіслати цю резолюцію Раді ЄС, Європейській комісії, заступнику Голови Європейської комісії / верховному представнику Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки, урядам та парламентам держав-членів ЄС, Раді Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Управлінню Верховного комісара ООН з прав людини, Управлінню Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародній організації з міграції, Міжнародному комітету Червоного Хреста, Міжнародному кримінальному суду, Дитячому фонду ООН (ЮНІСЕФ), Президенту, Уряду та Верховній Раді України, білоруській владі, Президенту, Уряду та Державній Думі Російської Федерації.